

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Haymo-//nis Episcopi Hal-//berstattensis De
Chri//stianarum rerum memoria li-//bri decem**

Haimo <Halberstadensis>

Coloniae, 1531

VD16 H 224

Liber IX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29805

RERVM MEMO. LIB. VIII.

ſciant. Miſſos vero in exilium legitimis vxoribus ſpo-
liat, ac ſuis ſatellitibus iungit. Iam vero eccleſias fide-
lium, quas prius extrui præceperat, ſubuertit. Deniq;
tanta eius tyrannide motus Conſtantine, ire obui-
am parat, nec difficultas fit victoriæ. vbi & cauſa iuſti-
or & virtus eminentior extat. Deiectoꝛque tyranno,
Licinio, ſoliditatem Romani imperij ſolus obtinet cū
ſilijs, eccleſiarum ſtatu incredibilem diligentia reſtituto:
quas deinceps ſumptibus, priuilegijs, honoribus am-
pliare & ſublimare procurat. Hucusque Euſebius Cæ-
ſarienſis, reliqua Rufinus proſequitur.

✠ D. HAYMONIS ✠

EPISCOPI HALBERSTAT-

tenſis liber IX.

Caput .I.

Ed his temporibus commoda pace
& quiete eccleſijs reddita, alius perfe-
cutionis turbo inuehit. Etenim Arri-
us quidam Alexãdrię preſbyter præ-
ua quędam dogmatizat, & ab illa æ-
terna & ineffabili dei patris ſubſtan-
tia vel natura filiũ conat abſcindere, dicẽs: Nõ ſemper
deus pater fuit, non ſemper fuit dei verbum, ſed fuit
qñ deus pater non fuit. dei autem verbũ ex non ex-
iſtẽtibus factũ eſt. exiſtens em̄ ſi exiſtentẽ ex non ex-
iſtẽte fecit, quapropter fuit aliquñ, qñ nõ fuit. creatura
tm̄ & factura eſt filius neque ſimilis eſt patri ſecũdum
ſubſtantiã, neq; verus eſt, neq; vera ſapientia eius eſt,

HAYMO DE CHRISTIA.

neque verum naturaliter eius verbum est, sed vnus quidem creaturarum & facturarum est. Abusiue autē dicitur verbum & sapientia, factus & ipse existens in proprio dei verbo, & in dei sapientia, in qua omnia, & ipsum fecit deus. Vnde conuertibilis est & mutabilis per naturam, sicut & vniuersa rationalia. Peregrinum enim & extraneum & remotum est verbum à paterna substantia, & inuisibilis filio pater. Non enim perfecte & integre nouit filius patrem, neque enim perfecte videre potest. nam nec suam substantiam nouit filius sicut est. Propter nos enim factus est, vt nos per eum, tanquam per mysterium crearet deus, & nequaquam substitisset, nisi nos deus facere voluisset. Non ergo naturaliter est dei filius, nec aliquam habet ad deum proprietatem, quando non ipsum naturæ mutabilis existentem propter moderationem diligens est, & virtutem non mutaram ad deterius elegit, cum & si Paulus & Petrus ad hoc puenissent, nihil posset ab eorum filiatione differre. Hic ergo Arrij blasphemus error ecclesiam conturbat, quæstio latius innotescit, quam Alexander Alexandrinus episcopus persequens Arrium zelo fidei innotescere facit. Sermo peruenit vsque ad principem Constantinum, tunc ille ex sententia sacerdotum apud urbem Niceam conuocat episcopale concilium, ibique trecentis decem & octo episcopis residentibus, cæterisque honorabilibus personis Philosophis ac dialecticis, & opinatissimis quibuscunq; scholasticis Arrium, adesse iubet, ac de eius propositionibus & quæstionibus iudicari.

RERVM MEMO. LIB. IX.

EX vtraq; historia permutatum.

Caput II.

TVnc de fide ibidem subtiliter differitur, errorq; Arrij cōdemnatur manifestis scripturæ dictionibus, quia & deo filius naturaliter vnigenitus est verbum, virtus, sapientia solius patris, & deus verus, sicut Iohannes ait, splendor glorię, & figura substantiæ patris. Verū post diuturnū multumq; tractatum, placet omnibus *ὁμοούσιον* scribi debere, id est, eiusdem cum patre substantiæ filium confiteri. Defertur ad Constantinū sacerdotalis concilij sentētia, quam ille vt à deo prolatam veneratur, & cōtradicientibus comminatur exilium. Exemplum autē sententiæ vel Nicenæ fidei est huiusmodi.

Caput III.

CRedimus in vnum deum patrem omnipotentem omnium visibiliū & inuisibiliū, & in vnū dñm Iesum Christum, filium dei, natum ex patre, vnigenitum, hoc est, ex substantia patris, deum ex deo, lumen ex lumine, deum verum ex deo vero, natum non factum, *ὁμοούσιον*, hoc est, eiusdē cum patre substantiæ, per quē omnia facta sunt, quæ in cælo, & q̄ in terris, qui propter nos homines & propter nostrā salutē de cælis descendit, & incarnatus est, hoc ē. factus. Passus est, & resurrexit tertia die, & ascendit in cælos, inde venturus iudicare viuos & mortuos. Dicentes autē, erat aliquñ, non erat antequā nasceretur, vel nō erat antequā fieret. Aut quia ex non extantibus factus est, aut ex alia substantia, vel ex subsistentia, dicētes etiā aut conuertibilem, aut mutabilem filium dei,

F

HAYMO DE CHRISTIÄ.

hos anathematizat catholica ecclesia apostolica.
 Hanc venerabilē fidem trecenti decē & octo episco-
 pi amplexi sunt, inter quos maior adhuc erat nume-
 rus cōfessorum Christi & martyꝝ. Nam & Iacobus
 quidā Antiochiæ Migdoniæ, qui mortuos resuscita-
 uit, viuos curauit, & alia multa operatus est miracula
 Paulus quoq; Neocæsariæ castri positi iuxta Euphra-
 tem, qui ambas manus habuerat ligatas, ignit oꝝq; fer-
 ro cōbustas, rabie Liciniꝝ, Pamitius quoq; Ægyptius
 ex eorū numero quos Maximianus dextris oculis ef-
 fossis, & sinistro pollice succiso, per metalla damnaue-
 rat, aderant ibi. Sed & Spiridion Cyprius episcopus,
 ex eorum numero dicitur fuisse, vir vnus ex ordine
 prophetarum, qui pastor ouiuū in episcopatu permā-
 sit. Cuius hoc fertur factum in signe, & omnibus se-
 culis admirandum: Filiam habuit, quæ cum ei bene
 administrasset, virgo defuncta est. Post obitum eius
 venit quidam dicēs, se ei depositum cōmendasse. rem
 gestam ignouerat pater. perquisitum in tota domo
 quod poscebatur, nusquā inuentum est. Persistebat il-
 le qui cōmēdauerat, & fletu & lachrymis purgebat, cō-
 minans etiam sibi mortem, nisi depositum reciperet.
 Per motus lachrymis eius senex, ad sepulchrum filię
 properat, atq; illam nomine clamitat suo. Tūc illa de
 sepulchro, quid vis (ait) pater? Commendatum, in-
 qt, illi⁹ vbi posuisti? At illa locū designās, illic (ait) inue-
 nies defossū. Regressus domum suam, depositum
 vbi filia de sepulchro responderat repertum, tradit re-
 poscēti. Sed & multa eius referunt alia gesta. Hi & hu-
 iusmodi reuerendissimi viri sederunt apud Niceam.

RERVM MEMO. LIB. IX.

HAYMO: Vnde indubitanter credimus, prædictâ
 ibidem synodum à spiritu sancto quadam diuinitus
 consideratione congregatam fuisse, vt scilicet nobis
 posterioribus ac diurnis vel modernis daretur intelli
 gi, firmum esse ac catholicum quicquid ibi de myste-
 rio fidei promulgatū est. Quod quidem tam diuini,
 tamq̃ spirituales viri locuti sunt, qui non erant simi-
 les nobis indignis & peccatoribus, qui propter iniu-
 stitiam nostram in scripturis sanctis fallere possumus
 & falli. Neque em̃ potuit spiritus sanctus fallaciã, p-
 ferre, per quos tanta & talia operabatur miracula.
 Igitur domino cooperante, & sermonem confirman-
 te eorum sequentibus signis, quidam episcopi etiam
 in ipsa synodo, & circa synodum, virtutes aliquas &
 signa fecerunt. Nam cum ibi philosophus quidam in
 arte dialectica insignis, obiectis quæstionib⁹ fidei no-
 stræ occurreret, nec ab aliquo posset cõcludi, quidã ex
 confessoribus simplicissime naturæ vir, & nihil aliud
 sciens, nisi Christum Iesum & hũc crucifixum, paucis
 philosopho insultanti congredditur, expositaq̃ simpli-
 citate fidei quadam eum ineffabili pietate mox per-
 mutat & efficit Christianum. Et tunc ostensum est
 philosopho, quia regnum dei non in sermone, sed in
 virtute consistit.

EX tripartita historia, actum Cõstantinopoli.

Caput IIII.

SEd & Alexander Cõstantinopolitanus, vir ad-
 mirãdę cõuersationis, cū quidã philophi causa-
 rentur aduersus imperatorē, q̃ nouã in republi-
 ca introduceret culturã, & ipsi Alexandro opponere

F ij

HAYMO DE CHRISTIA.

vellent de dogmate, in nomine Christi operatur virtutem, imperatq; maximo eorum philosopho tanta spiritus virtute ne loquatur, vt vna cum eis sermone os illius penitus obstructum fit. Sed iam ad historiam reuertamur. Dictata Nicena fide, & tam ab ipso Imperatore quam ab episcopis communicata, Eusebius Nicomediae praesul cum reliquis quatuor episcopis, magis fauentes Arrio, nolunt subscribere verbu con- substancialitatis, reprehendentes, dicentesq; consubstantialiale esse, quod ex aliquo est, aut ex partitione, aut de- cisione, aut plantatione. Ex plantatione quidem, sicut ex radice germen: ex decisione vero, vt ex patre filius: ex partitione aut, sicut ex massa aurea anuli aurei duo vel tres. sed secundum nullum horum, inquit, est filius dei consubstantialis patri, propterea ergo in fide consubstan- tialitatis consentiendum non est. Hos igitur damnat vniuersalis synodus cum imperatore, & relegat exi- lio cum Arrio & sectatoribus eius. Per idem tempus crux dñi ab Helena Constantini matre religiosa fo- mina reperitur, vbi quodam antiqui persecutores in lo- co sepulchri simulacrum Veneris collocauerat, vt si quis ibi Christum vellet adorare, Venerem poti⁹ ad- orare videretur. Inuenitur & ille titulus à Pilato con- scriptus, sed & aliae duae cruces. Tribus igitur crucib⁹ repertis, Macharius eiusdem loci episcopus, defixis in terra genibus, cum regina deum suppliciter deprecatur, vt quae illarum crux ad dominicam gloriam fuerit innotescat. Tunc adhibitis duabus semineci cuiusdam matronae corpori, nihil operatur, adhibet tertiam, & mox exurgens mulier, magnificat deum. Percepto

RERVM MEMO. LIB IX.

Itaq; euidenti indicio, regina templum mirificū in eo loco, vbi crucem repererat, statuit. clauos quoq; quibus corpus dominicum fuerat affixum, portat ad filium. Ex quibus ille frenos & galeam aptat ad vsum belli, adimplens Zachariæ prophetiam, dicentis: Et erint quod in freno est, sanctum dño omnipotenti. Ligni vero salutaris partē defert filio, partē sibi reponit.

SOZOMENVS in tripartita historia.

Caput V.

DE hoc ligno Sibylla dixit apud Paganos: O ter beatum lignum, in quo deus affixus est. Præterea p̄dicti imperatoris mater octogesimo ætatis suę anno decedit, multa filio pietatis mandata derelinquens. Quæ mox ille postponens, seductus à sorore sua Constantia, & multis precibus ab ea interpellatus, Arrium de exilio reuocari iubet, & mitti ad episcopos, qui tunc forte Hierosolymis ad dedicationem ecclesię conuenerant, fidemq; eius probari. Tūc ille fidem scripsit, quæ quidē sensum nostrum & verba nostra professionemq; nostrā cōtinere videretur.

SOCRATE Sex tripartita historia.

Caput VI.

Imperator aut̄ adhuc de Arrio experiri volēs, eum reuocat ad palatium. Qui percontat̄ de fide Nicæna, fide subscribit, & præstat iuramentum, quodammodo iusiurandum arte deludens. ferturq; scriptam sectam suam habuisse in charta, quā sub ala ferebat. vnde vere iurare se credidit, dicens se sic sapere sicut scripsisset. Credens ergo imperator, suscipi eum ab Alexandro Constantinopolitano episcopo in cō

F iii

HAYMO DE CHRISTIA.

munionem iubet. Quo renuente adhuc propter infamiã, & suspicionẽ hæresis deuitante, iubet Constanti-
nopolim synodũ congregari. Ante vero vnũ concilij
diem constitutũ, prosternẽs se Alexander sub altare,
rota nocte clamat ad dominũ, dicens: Iudica dñe int̃
Eusebij minas & Arrij iuramentũ. Quo valde suppli-
cãte, p̃sumptionẽ Arrij & iuramentũ m̃dax mox
vindicãta dei persequitur. Etenim cum in crastinum
matutinum, ad ecclesiam properaret, episcoporũ &
populorum frequentia cõstipatus, humanæ necessi-
tatis causa ad secessum declinat, ibiq; cum sederet, inte-
stina eius atq; om̃ia viscera in secessum cuniculorum
defluxere. Tũc Eusebius Nicomediã cum cãteris Ar-
rianis confunditur, nec propter causam Arrianum
dogma confunditur, sed ad tempus occultatur.

Caput VII.

INterea Constantinus imperator cum in Nicome-
dia degeret languore grauatus, in extremis bap-
tizatur. Distulerat em̃ vsq; ad illud tempus, in Iorda-
ne hoc promereri desiderãs. Qui cõdito testamento,
& tribus filij heredibus constitutis, primo scilicet Cõ-
stantino in Hesperia, secundo vero scilicet Constanti-
no in oriente, iuniore scilicet Constante Cæsare ordi-
nato, & in partibus occidentis post quinquagesimũ
quintum ætatis suæ annum, viuendi finem facit, reuo-
cato prius Magno Athanasio in Alexandriam, pro-
pter persecutionem Arrianorũ exulante. Igitur Chri-
stianissimo imperatore defuncto, Arrianum iterum
dogma repullulat. Constantius imperator seductus
abhæreticis in eundem errorem deuoluitur, & Ma-

gnū Athanasīū veritatem edocentē, condemnat. In cuius persecutione postmodū grauit̄ conspirantibus hereticis & multa crimina intēdentibus, vniuersus orbis cōiurauit, & cōmoti sunt principes terræ, gentes, regna, exercitus coierūt aduersus eū. In cuius damnatione cum apud Mediolanū cōgregati subscribere cogerentur episcopi, quibusdā eorū deceptis, Pictauiensis minime cōsentit Hilarius. Vnde & cum quibusdā alijs episcopis traditur exilio. Inde apud Ariminū synodus ab hæreticis congregatur, ibi *ὁμολογίον*, quasi ignotū sermonem, & à scripturis alienū à fidei expositione decernūt, firmātes sibi sermonē neq̄ & dicētes, soli Ch̄o oportere credi, & nō *ὁμολογίον* confirmare.

Caput VIII.

INterea Liberius Papa tradit̄ in exiliū, & Felix diaconus eius in loco eius subrogatur ab hæreticis. Hierosolymis Cyrillus Maximo in episcopatu succedit, aliqñ in fide varians, aliqñ in communionē.

PER idem tempus Constantius imperator viuendi finem facit, Iulianus vero succedit in regnum, bono vsus principio & malo fine. Nam primo clericus & philosophus insignis, postmodū ad idola conuertitur. Et primo quidē pacificus relaxat episcopos de exilijs, & benigne agit aduersus nostros. Deinde persequitur, & infert supplicia. Hic in odium Christi Iudæis permittit reparare templū Hierosolymis, qui ex omnibus prouincijs collecti, noua templi fundamenta iaciunt, quæ subito terremoto corruūt diuinitus, saxis ingētibz longe lateq; dispersis. Et ne hoc casu crederetur factum, sequenti nocte in vestimen-

HAYMO DE CHRISTIA.

tis cunctorꝝ crucis apparuit signū. Quo attoniti miraculo, plurimi Christo crediderunt. Hic etiā Iulianus ad cumulum nequitiae summę contra deum, in signe Christi simulacrum, quod apud Cæsaream mulier à sanguinis liberata profluuio collocauerat, satis impudēter deponit, suamq; eodem loco collocat imaginē, quæ igne de cælo cadente postmodū fulminata est, caput cum ceruice vna in terra est deiectum. Reliqua pars hæctenus ad iudiciū fulminis reseruatur. Tunc vero Pagani imaginē Chri cōfregerunt, quā postmodū Christiani recolligentes, recōdiderunt in ecclesiā.

EX CONCILIO apud Alexandriā,

Caput IX.

INterea cōgregatis apud Alexandriam paucis numero confessoribus, licet fidei merito multis, ad sedandas hæreticorꝝ procellas tractatur, quibusdam eorum ad rigorem ecclesiæ dicentibus: non debere eos recipi in sacerdotium qui se vtcunq; contagione hæretica maculauerunt, alijs vero ad cōpassionem promulgantibus, non debere negari aditum ab iurato errore perfidię redeuntibus. Additur quoq; in illo concilij decreto, plenior de spiritu sancto disputatio, vt eiusdem substantiæ ac deitatis cuius pater & filius crederetur, nec quicquam prorsus in trinitate aut creatum, aut inferius, posteriúsve diceretur, sed de differentia substantiarū & subsistentiarum sermo eis p scripturas motus est, quas Græci vsias & hypostasēs vocant. Quidam dicebant substantiā & subsistentiā vnū videri, quia tres substantias non dicimus in deo, nec tres subsistentias dicere debeamus. Alij vero qui

RERVM MEMO. LIB IX.

bus lōge aliud substātia quā subfistētia videbat, dicebant, quia substantia ipsa rei alicuius naturā rationemq; qua cōstet, designet: subfistētia aut vniuscuiusque personæ, hoc ipsum qd extat & subfistit, ostēdat.

HAERESIS Sabellij breuiter adnotata. Cap. X.

IDeoq; propter Sabellij hæresim confundentis personas & dicentis, quia idem deus quando vult, pater est, quando vult, filius est, quādo vult, spiritus sanctus, tres subfistēntias esse cōfitendas, quod quasi tres subfistēntes personas signare viderētur, ne suspicionem daremus tanquā illius fidei sectatores, qui trinitatē in nominibus tantū, & non in rebus ac subfistēntiis confitentur. Sed de incarnatione dñi comprehensum est, quia corpus quod susceperat dñs, nō sine sensu, neq; sine anima suscepisset. Quibus caute moderatēq; compositis, soluto concilio, Eusebius vir illustris potens in verbo doctrinæ, orientem circuit atq; Italiam: & illius circumferens decreta, singulas quasq; ecclesias ad sanitatem rectæ fidei reuocat, idem moliēte Pictauiensi episcopo Hilario, viro naturaliter erudito, & commodissimo ad persuadēdum, cuius multa extant opuscula & libri de fide nobiliter editi contra versutias hæreticorum. Interea Iulianus imperator contra Persas pugnaturus litat Apollini, poscens responsa, nec suscipit. Percontati dæmones de causa silentij, aiunt, sepulchrum Babilæ martyris prope positum impedire. Tunc ille venire Galilæos (hoc enim nomine nostros solitos erat appellare) & auferre sepulchrum martyris iubet. Conueniuntq; nostri psal-

HAYMO DE CHRISTIA.

lentes cum exultatione illud Psalmistæ in auribus p-
fani principis: Confundantur omnes, qui adorant scul-
ptilia, & qui confidunt in simulacris suis. Vnde ille ad
iracundiam promotus, Christianos incarcerat & in-
fert martyria, cōminatus maiora tormenta post belli
victoriam. Hoc eo cogitante, res vertitur in contrari-
um. nam profectus quidem est, sed reditus nullus fu-
it. ibiq; incerto suorum aut hostium iaculo confodit.
Fertur autem quia dum fuisset vulneratus, mox san-
guine suo compleuerit manum, & in aërem piecerit,
dicens: Galilæe vicisti. i& in eo ipso confessus est cum
blasphemia victoriam.

AD HAYMONIS

EPISCOPI HALBERSTAT-

tensis liber decimus.

THEODERITVS in tripartita
historia. Caput .I.

Ost Iulianum Iouinianus ab ex-
ercitu trahitur ad imperij insi-
gnia, qui excusat se sacrilegis nō
posse imperare, quia Christian^{us}
esset. nec acquiescit donec accla-
mat exercitus, Et nos Christia-
ni sum^{us}. Hic persequit hereticos, & honorat ecclesiā.
Athanasium requirit, & ab ipso suscipit formā fidei, &
ecclesiā disponēdā modū. sed hec tā læta principia